

Bevisst språkarbeid

Vekst,
utvikling og
fremtid

**Strategiplan for Målselv kommune sin
satsing på språk i barnehage og skole**

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	2
2. FORMÅL	2
3. SITUASJONSBEKRIVELSE/NÅ-SITUASJON	3
Region Indre Midt-Troms	3
Målselv kommune	3
4. HOVEDMÅL	4
5. MÅLGRUPPER	4
6. INNSATSOMRÅDER	4
7. RESULTATMÅL	4
8. ORGANISERING	5
9. MEDSPILLERNE	5
10. EVALUERING OG LÆRING	6
11. RAPPORTERING	6
12. Vedlegg	7
Tiltaksplan for barnehagene	7
Tiltaksplan for skolene	9

Strategiplanen er utarbeidet av ei arbeidsgruppe bestående av:

Tor Hågbo, skolefaglig rådgiver

Ingunn Nilsen, styrer Andslimoen barnehage

Liv Solfrid Sandvoll, avdelingsleder barnehage Karlstad oppvekstsenter

Cecilie Fossli Thomassen, avdelingsleder barnehage Bjørkeng oppvekstsenter

Marte Alise Karlsen, rektor Olsborg skole

Solveig Aarbogh, rektor Bardufoss u-skole

Toner Frihetsli, PPT

1. INNLEDNING

Dette strategidokumentet er laget for den nasjonale satsningen SPRÅKKOMMUNE og omfatter kommunene Lavangen, Salangen, Dyrøy, Bardu og Målselv. Satsningen starter i august 2016 og varer ut 2017. Satsningen Språkkommuner retter seg mot målgruppen barnehage og skole og innsatsområdet er språk, lesing og skriving. Strategien er utformet i samarbeid innad i kommunene. Barnehage- og skoleeierne samt regionkontakten har ledet arbeidet med strategiutkastet. Det er etablert en arbeidsgruppe i den enkelte kommune og disse gruppene har ledet prosessen med å avklare ståsted, velge mål og innsatsområder, sette resultatmål og velge tiltak for å nå målene. Strategien skal forankres politisk og inngå i de lokale planene for utvikling av barnehage og skole i alle de fem kommunene.

Strategien er forankret hos barnehage- og skoleeier og hos lederne i barnehage og skole. Strategien skal bidra til at vi alle holder stø kurs og prioriterer slik at mål nås. Verktøyene VOKAL og PULS skal tas i bruk i skolen og disse vil bli viktig i forhold til å følge opp mål og resultater på området språk, lesing og skriving.

Regionen har tidligere ledet arbeidet med å utarbeide en kvalitetsplan for barnehagen hvor språk er et av satsningsområdene. Regionen har også ledet arbeidet med å utarbeide en plan for lesing og skriving for skolen. Denne planen er i varierende grad forsøkt implementert i skolene.

Gjennom deltagelse i nasjonale satsninger som Ny GIV, VFL og UIU har skolene beveget seg mer og mer i retning av å bli lærende skoler. Det er etablert flere nettverk for de ansatte – og flere av disse vil bli videreført inn i språkkommunearbeidet. Alle skolene har etablert utviklingsgruppe og deltagerne i denne gruppen leder det skolebaserte arbeidet på den enkelte skole. Utviklingsgruppen ledes av rektor og i gruppen sitter ulike ressurspersoner som ressurslærere i lesing og skriving og lærerspesialister. Å etablere utviklingsgrupper i skolene har vært en suksess og gitt god kraft i utviklingsarbeidet. Vi ønsker derfor å etablere samme system i barnehagene. I utviklingsgruppene i barnehagene vil styrer og noen ressurspersoner på språk, lesing og skriving sitte. Disse vil lede arbeidet i den enkelte barnehage.

Resten av midlene kommunene er tildelt gjennom satsningen, vil bli brukt til å ansette og videreføre regionale ressurspersoner på språk, lesing og skriving. Vi har stor tro på betydningen av regionale eksterne fagpersoner som bidrar til å «se praksisen i barnehage og skole med andre og nye briller». Regionale ressurspersoner kombinert med egne ressurspersoner i barnehage og skole har vist seg å gi god effekt forutsatt at bruken av begge er godt planlagt og koordinert.

2. FORMÅL

Målselv kommunes formål med satsinga i barnehage og skoler er:

Alle barn og unges språkferdigheter i kommunen skal styrkes.

3. SITUASJONSBESKRIVELSE/NÅ-SITUASJON

Region Indre Midt-Troms

På vegne av de fem kommunene v/skoleeierne har Region Indre Midt Troms ledet arbeidet med de nasjonale satsningene. Dette har skjedd i tett dialog med skoleeierne, men regionen har på mange måter «tatt over planlegging og gjennomføring» av utviklingsarbeidet for skoleeierne. Dette har sammenheng med at flere av kommunene er veldig små og mangler tid og kompetanse på skoleeiernivået. Der det er skolefaglig kompetanse på skoleeiernivået blir ofte tiden til å lede og følge opp de nasjonale satsningene liten pga. at det kun er en stilling på rådmannsnivået som følger opp flere områder som barnehage, skole, barnevern, voksenopplæring, kultur m.m. Skoleeierne ønsker imidlertid å være «tettere på» skolene og de ansatte, og de ønsker å følge bedre opp de nasjonale satsningene. Det å utarbeide en strategi er en måte å kunne komme «tettere på» arbeidet ute i barnehagene og skolene. Dette forutsetter imidlertid involvering og prioritering.

Region Indre Midt-Troms har vært en skoleregion. I de siste årene har det meldt seg et behov for at også barnehagene inngår i samarbeidet og gjennom satsningen Språkkommune ble dette mulig å få til. I denne satsningen har vi integrert barnehagene i regionen og regionkontakten lede arbeidet også for barnehagene.

Lærende nettverk har vært sentralt i de satsninger vi har arbeidet med de siste fem årene; VFL, LP og nå UIU og skolebasert kompetanseutvikling. Effekten av de lærende nettverkene har vært begrenset pga. at mellomarbeidet på den enkelte skole ikke har vært systematisk nok dvs. det som har vært fokus i nettverk har ikke blitt videreformidlet på den enkelte skole – i hvert fall ikke så grundig at det har utviklet seg en kollektiv praksis!

Målselv kommune

I Målselv kommune har barnehagene og skolene jobbet med språkløyper fra 1.1.16. Dette betyr at vi er godt i gang med kompetanseheving av ansatte. Systematikken er ikke helt på plass på hver enhet, og mellom enhetene. Vi trenger bedre systemer til å sikre at kunnskap om barnets leseutvikling følger barnet gjennom hele opplæringsløpet. Overgangene mellom barnehage og skole, og barneskole og ungdomsskole er spesielt sårbare. Skolene fikk i november 2015 vedtatt en kvalitetsplan som setter et ekstra fokus på språkarbeidet med lesing og skriving i alle fag fram til 2018.

Tilstandsrapporten, der statusen på resultatene fra kartleggingsprøvene, nasjonale prøver og eksamensresultater analyseres, viser at vi presterer rundt gjennomsnittet for nasjonen, men at vi trenger å løfte svakt og middels presterende elever til høyere nivå. Vi ser også av resultatene at skillet mellom gutter og jenters prestasjoner øker kraftig etter barnetrinnet og utover i utdanningsløpet (som på landsbasis). Egenvurderingene som skolene har gjort viser også at det er forbedringspotensiale på språkarbeidet og at det er «noe strekk i laget». I Målselv har vi også en egen Samisk grunnskole som har ei tilleggs-utfordring at elevene skal bli funksjonelt 2-språklige.

Ståstedsanalysen språk og språkmiljø for barnehagen viser at vi har et ganske godt språkmiljø, men at vi har noen utfordringer. Dette særlig knyttet til flerspråklige barn og organisering/metodebruk.

4. HOVEDMÅL

- Alle som jobber i barnehage og skole skal være gode språkarbeidere.
- Elever er funksjonelle lesere og skrivere etter 10 årig skolegang.

Dette skal sikres ved:

- Revidering og implementering av en helhetlig lese – og skriveplan
- PPT må være med som en aktiv deltaker ut mot skole og barnehager
- Gjennom arbeid i nettverk og videreføring av ordningen med ressurspersoner i skolen og barnehagene skal vi videreutvikle/forbedre opplæringen. Målet er å løfte barna opp på høyere nivå uansett hvilket nivå de i dag befinner seg på.
- Det handler om å øke bevissthet og kompetansen hos ansatte i barnehage, skole og PPT slik at barn og elever under kritisk grense blir oppdaget tidligere og at riktige tiltak blir satt inn.
- Ledelse av arbeidet er en forutsetning! Ledere både på enhetsnivå og kommunenivå må følge opp strategiplanen. Dette gjøres mellom medarbeider og ledersamtaler.

5. MÅLGRUPPER

Strategiens målgruppe er **alle** barn, men ekstra fokus på:

- Litteratur til gutter
- Flerspråklige barn
- Øke bevisstheten og kompetanse til personalet

6. INNSATSOMRÅDER

1. Overgang barnehage – skole
2. Voksne skal bli bevisst bruk av språket i hverdagssituasjon
3. Revidering av "plan for lesing og skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag på alle trinn"

7. RESULTATMÅL

- Planen "Overgang barnehage- skole"
- Kompetansehevingsprogrammet "Språkløyper" brukes av alle ansatte
- Tras gjennomføres og følges opp på alle fireåringer
- Hver enhet lager sine lokale tiltak basert på strategiplanen

8. ORGANISERING

Kommunalsjef for kultur og opplæring	Sikre politisk forankring og oppfølging av enhetsledere i tråd med strategiplanen.
Skolefaglig rådgiver	Organisere og koordinere arbeidet mellom skole og barnehagene. Ferdigstille strategiplan og sørge for en evaluering i juni 2017, samt rapportering i januar 2018.
Rektor/styrere	Lederne skal lede språkarbeidet ute på avdelingene og sørge for at tiltaksplanene er i tråd med strategiplanen. Videre skal de sørge for at nettverkene/arbeidsgruppa mellom skole og barnehagene møtes jevnlig. Delta på regionale og nasjonale samlinger i språkkommunesatsningen.
Alle ansatte i barnehagene og skolen	Utøve sin praksis i henhold til strategiplanen og tiltaksplanene. Delta aktivt i trinnteam, fagteam og personalmøter for å videreutvikle tiltaksplaner i barnehagene og skolen.
PPT	Veilede rektor/styrere og øvrig personale i oppfølgingen av barn med spesielle behov. Delta i nettverket som har som mål å heve de lavest presterende elevene. Delta på ressursteam møter ved gjennomgang av resultater på bokstavprøven. Kanskje bør et tilsvarende nettverk etableres for barnehagene hvor PPT også deltar?
Ressurspersoner i regionen.	Bistå nettverket i kommunen og regionen i utarbeidelse av tiltaksplaner som inngår i strategiplanen. Videreutvikle eksisterende nettverk for skolen og etablere nye nettverk for ansatte i barnehagene. Være en bidragsyter for at barnehagenettverkene fungerer og utvikler seg i tråd med intensjonen i strategien. Støtte og veilede utviklingsgruppene i barnehage og skole. Veilede og samarbeide med pedagoger, fagarbeidere og assistenter om det daglige språkarbeidet i barnehagen.

9. MEDSPILLERNE

- Bibliotekene
- Nasjonalt senter for lesing og skriving, til støtte i kompetanseutviklingsarbeidet
- Foreldrene
- Helsestasjonen

10. EVALUERING OG LÆRING

- Utarbeide vurderingskriterier og tegn på god praksis i barnehager og skoler. Dette sikrer egenvurdering for alle ansatte, for enhetsleder og eier. (det er lagt ved forslag på kjennetegn på god praksis på skole)
- Strategiplanen følges opp på eksisterende møtearenaer som fagmøter
- Skolen: Trinn, team, samarbeid, månedsmøter med enhetsledere bhg og skole, medarbeidersamtaler
- Felles planleggingsdag august 2017 – «fagdag» der vi eksempel har ekstern foredragsholder om språk, lesing og skriving, erfaringsdeling fra en barnehage og en skole i Målselv.

11. RAPPORTERING

- Til Udir i henhold til krav i forhold til utarbeidinga av strategisatsinga
- Politikere: Strategiplanen inngår som eget del i den årlige tilstandsrapporten
- I juni 2017 og januar 2018 vil strategiplanen bli evaluert av arbeidsgruppa og kommunalsjef

12. Vedlegg

Tiltaksplan for barnehagene

Innsatsområde 1 og tilhørende resultatmål:	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Overgang barnehage – skole <u>Resultatmål:</u> Planen skal revideres og gjennomføres innen august 2017				
Tiltak 1: Revidere og gjennomføre plan for overgang barnehage – skole.	Styrer/ rektor	Skolefagligrådgiver/ bhg konsulent.	Innen august 2017.	
Tiltak 2: Tilbakemelding til barnehagen fra første begrepstest i skolen.	Rektor	Bhg.lærer, klasselærer og styrer.	1.oktober.	
Tiltak 3: Språkløypepakken «overgang fra barnehage til skole.»	Skoleeier	Styrer, rektor, skolefaglig rådgiver, bhg.konsulent og pedagoger bhage og skole.		
Tiltak 4: Tema på fagmøter med rektorer og styreere	Skoleeier	Styrere og rektorer.		
Tiltak 5: Pedagoger i barnehagen og skolen møtes jevnlig for samarbeid overgang.	Regionko ntakt	Regionens fem arbeidsgruppe		

Innsatsområde 2 og tilhørende resultatmål:	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Voksne skal bruke språket bevisst i hverdagssituasjoner. <u>Resultatmål:</u> Alle voksne er bevisst språk i lek og andre situasjoner etter endt arbeid med språkløypepakkene				
Tiltak 1: Språkløypepakkene «Språk hverdag»	Styrer	Alle ansatte	1 pakke hver måned	
Tiltak 2: Bruk av språk i barnas aktiviteter og opplevelser. Språktilegnelse gjennom lek.	Alle ansatte	Alle ansatte		
Tiltak 3: språkutviklende samtaler og fortellinger	Alle ansatte	Foresatte		
Tiltak 4: Bøker og språklig bearbeiding av innholdet.	Alle ansatte	Foresatte		
Tiltak 5: Arbeid med ord og begrepsforståelse	Alle ansatte	Alle ansatte		
Tiltak 6: språklig bevissthet og skriftspråkstimulering	Bhg.lær er i	Alle ansatte		

	førskole klubben			
Tiltak 7: Utvikle rutinesituasjoner til læringssituasjoner.	Styrer	Alle ansatte		
Tiltak 8: Kurs og oppfølging i utvikling av relasjoner v/Heidi Reese	Regionsnettverk	Alle ansatte	Januar 2017-2020.	

Innsatsområde 3 og tilhørende resultatmål:	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Identifisere og følge opp barn med språkvansker med særlig fokus på gutter og minoritetsspråklige. <u>Resultatmål:</u> TRAS gjennomføres og følges opp på alle 4 åringer.				
Tiltak 1: Kartlegge med TRAS	Barneha gelærer	Biblioteket	Januar 2017	
Tiltak 2: Personalet må delta i barns lek på deres premisser. Særlig guttenes.	Alle ansatte		Januar 2017	
Tiltak 3: Bruke konkrete og bilder for styrke forståelsen av verbalspråket.	Alle ansatte		Januar 2017	
Tiltak 4: Tverrfagligmøter	Styrer	Foreldrene, barnevern, PPT, og helsestasjonen.	4 ganger i året.	
Tiltak 5: Velge litteratur som interesser guttene.	Alle ansatte	Foreldrene		

Hver enhet lager sine lokale tiltak basert på strategiplanens tiltaksplan.

Andre eksisterende planer som skal revideres:

- Tidlig innsats og livslang læring.
- Kompetanseutviklingsplan for barnehager i Indre Midt-Troms.

Tiltaksplan for skolene

Innsatsområde 1	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Overgang barnehage – skole	Styrer/ rektor	Bhg.lærer, lærer i 1. klasse	Medio august- medio juni	
Tiltak 1: Arbeidsgruppe bestående av pedagoger i barnehage og skole	Styrer/ rektor	Pedagoger i barnehage og skole.		
Kjennetegn på god praksis:				
<ul style="list-style-type: none"> - Alle som jobber med småtrinnet jobber med språkløypepakken "overgang fra barnehage- skole" - Det er satt opp faste møtetidspunkt for pedagoger i barnehage og skole - Det jobbes aktivt med å oversette og forstå hverandres arbeid med barn og språk - Rammeplan for barnehage og K-06 er fast tema på møter - Alle i barnehage og skole kjenner til rød tråd i RP og K06 (ferdigheter og tema) - Skolen gir tilbakemelding til barnehage på resultat på bokstavprøven 				
Tiltak 2: Revidere og gjennomføre plan for overgang barnehage – skole.	Styrer/Rektor Skoleeier gjennom 13.10	Bhg.lærer, klasselærer rektor/styrer og skoleeier	Oppstart barnehage/skoleår 2017	
Kjennetegn på god praksis:				
<ul style="list-style-type: none"> - Det er fokus på den røde tråden i RP og K 06 i planen. - Utover eksisterende rutiner i planen foreligger det en felles plan for dybdelæring og progresjon ut fra gjennomgående tema Bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring, demokrati og livsmestring 				
Tiltak 3: Tema på fellesmøter med rektorer og styрere	Skoleeier	Styrer, rektor og skoleeier og	Kontinuerlig, 2-3 ganger pr. semester	
Kjennetegn på god praksis:				
<ul style="list-style-type: none"> - Rektorer og styрere kjenner til arbeidsgruppens jobbing og følger opp og etterspør. 				

Innsatsområde 2 og tilhørende resultatmål:	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Voksne skal bruke språket bevisst i skolehverdagen	Alle ansatte	Ressursperson for skole		
Tiltak 1: Hver enkelt skole lager egen gjennomføringsplan for gjennomføring av språkløypepakkene	Rektor	Lærere Skolens utviklingsgruppe		Videreføring av påbegynnet arbeid
Kjennetegn på god praksis:				
<ul style="list-style-type: none"> - Skolen utviklingsgruppe kjenner til hva de forskjellige trinn/team trenger å jobbe med - Skolens ledelse og utviklingsgruppe følger opp lærere - Det er utarbeidet god praksis på deling i kollegiet 				

Innsatsområde 3 og tilhørende resultatmål: Identifisere og følge opp barn med språkvansker med særlig fokus på gutter og minoritetsspråklige	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Tiltak 1: Oppfølging av elever under kritisk nivå på kartleggingsprøver/bokstavprøven (Tidlig innsats)	Rektor, kontaktlærer	Skole, PPT, foresatte	2 ganger i året- ellers ved behov	
Kjennetegn på god praksis: <ul style="list-style-type: none"> - Skolen har gjennomført prøver/kartlegging til avtalt tid - Skolen har gjort avtaler med PPT og regionen for ressursteammøte og gjennomgang av resultater - Skolen jobber systematisk med tiltak og bruker Engage og Insight i arbeidet (kommer ilt av året på bokstavprøven, ta vare på resultatene) - Skolen gjennomfører underveisvurdering ilt av høsten (ikke vente til etter jul) - Skolen har en plan på bruk av ressurser til arbeidet med tiltak på elever under kritisk grense. 				
Tiltak 2: Begynneropplæringen- Alle skoler i Målselv jobber med rask progresjon i bokstavinnlæringen.	Kontaktlærer	Kontaktlærer, foresatte, PPT	Kontinuerlig	
Kjennetegn på god praksis: <ul style="list-style-type: none"> - Alle elever har gjennomført bokstavprøven ilt de to første ukene etter oppstart - Alle lærere i begynneropplæring har jobbet med språkløypepakken Begynneropplæring. - Lærere deler med hverandre (Nettverk og på egen skole) - Elever under kritisk grense får tett oppfølging - Skolen har et system som gjør at de kan gjennomføre intensive lese- skrivekurs i perioder (Gjerne etter ny start modellen) - Lærere bruker veiledet lesing med elevene - Det gjennomføres stasjonsundervisning som metode i klasser 				

Tiltak 3: Foreldreveiledning gjennom samarbeid med PPT, samt generell info på foreldremøter	Kontaktlærer, rektor	Skole, PPT, ressursteam, skoleeier	Ihht. enhetenes kartleggingsårshjul	
---	-----------------------------	---	--	--

Kjennetegn på god praksis:

- Foresatte til elever under kritisk grene kalles inn på møte
- Foresatte får veiledning i veiledet lesing
- Rektorer og lærere har kjennskap til begynneropplæring og har satt seg inn i forskning rundt rask bokstavinnlæring
- Rektor informerer om begynneropplæring på foreldremøter og hva skolen forventer av foresatte

Innsatsområde 4 og tilhørende resultatmål: Revidering av "plan for lesing og skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag på alle trinn"	Ansvar	Involvering	Start-slutt	Status
Tiltak 1: Revidering av "Plan for lesing og skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag på alle trinn"	Koordinator for region indre midt-troms	Ressurslærere/lærere		Reviderer eksisterende plan

Kjennetegn på god praksis:

- Alle lærere uansett fag jobber med NP i forkant og etterkant av gjennomføring.
- Resultater på NP analyseres
- Resultater skal brukes i videre arbeid med lesing i fag
- Lærere kjenner til gode lese- og skrivestarter for sitt fag
- Lærere bruker lese- og skriveplanleggeren i planlegging av undervisning.
- Planen er kjent av alle lærere og brukes i arbeid med planer.